

Γ'

Παλιά και Σύγχρονα Εκπαιδευτήρια:
κτηριακή υποδομή, μαθητικό δυναμικό

Είونا 1. Κτίριο Γκίδφορντ.

Ιστορικοί τόποι εκπαιδευτικής χρήσης και κτηριοδογικά στοιχεία σχολείων Κέρκυρας από το 16ο έως το 19ο αιώνα

Ελένη Βουσοδίνου-Ανυφαντή

Η Κέρκυρα, όπως τα νησιά του Ιονίου, βρισκόμενη από το 1387 έως και το 1864 κάτω από την επίδραση των ξενικών κυριαρχιών, δεν ήταν δυνατόν να μη ξεφύγει από τη γενικότερη αδιαφορία που υπήρχε στο χώρο της Δύσης, και της Ανατολής, προς τα εκπαιδευτικά ενδιαφέροντα. Η κατάσταση της εκπαιδευτικής αυτής πενίας άλλαξε ουσιαστικά από την εποχή του Φρειδερίκου Λόρδου Φρειδερίκου Νορθ Κόμιτς Γκίλφορντ, ο οποίος, στις αρχές του 19 ου αιώνα, με τη συνδρομή του Ιωάννη Καποδίστρια, οργάνωνε, για πρώτη φορά, την εκπαίδευση στη τριμερή της μορφή: της βασικής – στοιχειώδους, της μέσης και της ανώτατης.

Κατά τους αιώνες της βενετικής κυριαρχίας, (1386-1797), η εκπαιδευτική διαδικασία δεν υπήρξε ποτέ αποτέλεσμα απονομής δημοσίου πνευματικού αγαθού, ακριβώς, δηλαδή, όπως συνέβαινε, γενικότερα, σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο. Η στοιχειώδης και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν απότοκος εκκλησιαστικής μέριμνας, τόσο από την ελληνορθόδοξη εκκλησία, όσο και από τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία. Η πρώτη, η στοιχειώδης καταρκτητική εκπαίδευση, χορηγούταν από μοναστηριακά ή ενοριακά σχολεία, η δεύτερη, ως ιδιωτική, προερχόταν συχνά από εκκλησιαστικούς φορείς. Σε κάθε περίπτωση πνευματικοί άνθρωποι του εκκλησιαστικού χώρου προσέφεραν τις γνώσεις τους, όπως ο Γεώργιος Χαλικιόπουλος Μάντζαρος, ή λόγιοι, όπως ο Αντώνιος Έπαρχος. Τα βασικά μέσα ήταν εκκλησιαστικά βιβλία, όπως ο Απόστολος, προκειμένου οι μαθητές να μαθαίνουν να διαβά-

ζουν και να γράφουν, ενώ και οι απλές υπολογιστικές πράξεις αποτέλεσαν αντικείμενο μελέτης.

Αναφορικά με την εκπαίδευση την προερχόμενη από την ελληνορθόδοξη εκκλησία χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί το ιεροσπουδαστήριο της ιστορικής μονής της Αγίας Αικατερίνης, παραπλήσια των Ανακτόρων Μιχαήλ και Γεωργίου, συμπεριλαμβανομένης και της ιδιαίτερα πλούσιας βιβλιοθήκης της με σπάνια βιβλία. Το 1704 ο Νικόδημος Καροφύλακτος ή Καριοφύλλης κληροδότησε το κτηριακό συγκρότημα για την πνευματική καλλιέργεια και παιδαγωγική διάπλαση νέων «βουλωμένων να αφιερωθώσι τη εκκλησία». Στην αρχαική σειρά των Α.Ν.Κ. *Argomenti Diversi*, vol 61, f. xx, αποκρυσταλλώνεται η μεγάλη συμβολή του λόγιου ιερομόναχου για τη συνεχή εκπαίδευση δύο – τριών νέων τη φορά, κάτω από ανύπαρκτες παρόμοιες δυνατότητες για τους νέους της εποχής, χωρίς την πληρωμή χρημάτων για το σκοπό αυτό.

Επίσης, στα τέλη του 18^{ου} αιώνα το «Κοινόν Φροντιστήριο», αποτέλεσε κοιτίδα δωρεάν αξιόλογης μόρφωσης για πολλούς νέους, όπως της χαρακτηριστικής περίπτωσης του Στυλιανού Βλασσόπουλου, του οποίου η στατιστική ανάλυση βάσει της απογραφής του 1802 του πληθυσμού της αγαπημένης του πατρίδας, της Κέρκυρας, και η ιστορική του μελέτη προγενέστερων περιόδων, και όχι μόνο, αποτέλεσε έργο μνημειώδους αξίας. Από το 1758 έως και το 1767 το συγκεκριμένο αυτό σχολείο, του Λευκαδίτη μοναχού και δασκάλου Ιερεμία

Εικόνα 2.
Ιόνιος Ακαδημία

Καββαδία και του μαθητή του, εξαιρετικού φορέα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και ιεροκήρυκα, με πολλαπλές θέσεις στην ορθόδοξη εκκλησία, Νικηφόρου Θεοτόκη, λειτούργησε ως σχολείο αυστηρά μαθητών ελληνικών οικογενειών, ηλικίας οκτώ έως τριάντα ετών. Αποτέλεσε ειδική περίπτωση σχολείου ως πρόπλασμα μιας υποτυπώδους ανώτερης σχολής. Με το κλείσιμό της αποχώρησε από την Κέρκυρα ο Νικηφόρος Θεοτόκης, ο οποίος κατά το διάστημα της λειτουργίας του σχολείου ήταν ιδιαίτερα αγαπητός εφημέριος στον κοντινό ναό του Αγίου Ιωάννη, όπου συνέρρεε πλήθος πιστών να τον θαυμάσει για τη λογιοσύνη και την καθαρότητα της χριστιανικής ομολογίας. Τις περισσότερες ώρες βρισκόταν στο αγαπημένο του scho-

λείο προσφέροντας έργο υψηλών πνευματικών αξιών. Το ιστορικό αυτό κτήριο του σχολείου είναι στην οδό Νικηφόρο Θεοτόκη 26, που αποτελεί ιδιοκτησία του ναού της Παναγίας των Ξένων, στην οποία η εντοιχισμένη πλάκα έχει την επιγραφή «ΤΗΣ ΚΥΡΑΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ – 1729», καθότι το έτος αυτό αποτελεί το έτος της κατασκευής της οικοδομής.

Παράλληλα, ιδιαίτερη δράση για τη λειτουργία σχολείων αναπτύχθηκε και από τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία. Στο προάστιο των Γαστράδων, της σημερινής Γαρίτσας, ακριβώς στο σημείο μεταξύ του τότε δημόσιου καπνοκοπητρίου και του οβελίσκου του Ντούγκλα, προς ανάμνηση για τη νικη-

Εικόνα 3. 10 Γυμνάσιο Κέρκυρας.

Εικόνα 4. 20 Γυμνάσιο.

φόρο έκβαση του κοινού χριστιανικού μετώπου του 1571 απέναντι στην οθωμανική δυναμική, της εποχής της ναυμαχίας της Ναυπάκτου, στην ιδρυμένη μονή της Αγίας Ιουστίνης Μινωριτών Φραγκισκανών λειτούργησε εκπαιδευτήριο που προετοίμαζε τους νέους για πανεπιστημιακές σπουδές για την Ιταλία. Το μοναστήρι αυτό, κάτω από τη φροντίδα της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας, δημεύτηκε από τους Γάλλους Δημοκρατικούς το 1797, οπότε και έπαψε η λειτουργία του εκπαιδευτηρίου, ενώ το κτηριακό συγκρότημα της μονής καταστράφηκε την περίοδο της ρωσοτουρκικής πολιορκίας του 1797. Η μεγάλη έκταση του μοναστηριακού χώρου με το κεντρικό εκπαιδευτήριο, στο οποίο υπήρχαν πολλά και ανεκτίμητης αξίας βιβλία, γεγονός που επέτρεψε τη δημιουργία της πλουσιότερης Βιβλιοθήκης στην Κέρκυρα, προκαλούσε το αμείωτο ενδιαφέρον των φιλομαθών. Η εξέλιξη αυτού του χώρου στη δημιουργία του ιδιαίτερα σημαντικού βοτανικού κήπου, που υπήρξε ξεχωριστής αξίας για μελέτες που επηρέαζαν την επιστημονική γνώση κατά την περίοδο της λειτουργίας της Ιονίου Ακαδημίας της Βρετανικής Προστασίας, δεν ήταν τυχαία. Συνέχιζε διαρκώς να αποτελεί κομβικό σημείο συνεύρεσης και ατέρμωνων μελετών των ερευνητών και φιλομαθών.

Συγχρόνως, με τη μέριμνα της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας λειτουργούσε και το εκπαιδευτήριο στη μονή της Annunziata, του τάγματος των Αυγουστινιανών, αφιερωμένη στην Υπεραγία Θεοτόκο Ευαγγελίστρια, τουλάχιστον κατά το 1774, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός της παραχώρησής της για τη λειτουργία του εκπαιδευτηρίου, αμέσως μετά την πρεσβεία του 1774, σύμφωνα με τα δεδομένα της αρχειακής πηγής των *Argomenti Diversi*, στα Αρχεία Νομού Κέρκυρας, vol 87, f. xii-xv. Το αίτημα παραχώρησης χώρου για μελέτες δεν έπαψε να υφίσταται προς τη βενετική μητρόπολη, σε αυτό η ρωμαιοκαθολική εκκλησία δεν ήταν φειδωλή. Μάλιστα, υπήρχε και η σκέψη της λειτουργίας ιεροσπουδαστηρίου στη μονή της Τενέδου, το οποίο είχε ιδρυθεί το 1510, ωστόσο ιστορική μαρτυρία δεν το πιστοποιεί.

Άλλος ένας ιστορικός τόπος με τωρινή λειτουργία σχολείου, συγκεκριμένα του 5^{ου} Δημοτικού Σχολείου, η εκκλησία του Αγίου Φραγκίσκου των Λατίνων, όπου στις 20 Μαΐου 1386 συνάφθηκε η παράδοση της Κέρκυρας στη Γαλννοτάτη, αποτελεί επιπλέον περίπτωση που επηρεάστηκε από τη ναυμαχία του Ιεράντο, της Ναυπάκτου. Ο στόλος της ενωμένης χριστιανικής δύναμης, που αποσόβησε τον κίνδυνο της αποδυνάμωσης της χριστιανικής

Εικόνα 5.
30-40 Γυμνάσιο Νοσοκομείο
του 1851.

νικής ταυτότητας στον ευρωπαϊκό χώρο, ανέλαβε και την αποκατάσταση των ζημιών όλων των εκκλησιών που είχαν υποστεί πλήγμα κατά τη δραματική αναμέτρηση. Μεταξύ αυτών ήταν και η συγκεκριμένη εκκλησία, για την οποία αφιέρωσε για την ανοικοδόμησή της μία γαλέρα οθωμανική, τα χρήματα της οποίας αρκούσαν για το σκέπασμα της κατεστραμμένης σκεπής της. Στην είσοδο του ναού η εγχάρακτ με το έτος MDLXXI, 1571, βάσκα, στην οποία υπάρχει αγιασμένο νερό, αποτυπώνει το γεγονός της έναρξης της ανοικοδόμησής του. Κατά την περίοδο των Γάλλων Δημοκρατικών με τη δήμευση της συγκεκριμένης εκκλησίας άρχισε να λειτουργεί το πρώτο δημόσιο σχολείο, το γαλλικό σχολείο. Στον ίδιο αυτό ιστορικό χώρο, όπου για ένα χρονικό διάστημα από το 1816 ο Παύλος Προσαλέντης εφάρμοσε και μετέδωσε τις άψογες τεχνικές του στην τέχνη της Γλυπτικής, λειτούργησε ακριβώς δύο χρόνια μετά την κατάλυση

της αγγλοκρατίας, το 1866, και μέχρι και το 1937, το Αρσάκειο Κέρκυρας. Αυτό προέκυψε σύμφωνα με τη σχετική απόφαση της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, αν και ο Κερκυραίος Βουλευτής Ιάκωβος Πολυλάς, στην υπ' αριθμ. 75 Συνεδρίαση της Βουλής των Ελλήνων είχε εκφράσει τις αντιρρήσεις του. Η εξέλιξη του Αρσακείου ήταν ιδιαίτερα πετυχημένη, με το έργο της εκμάθησης γυναικών δασκάλων, γεγονός που, βάσει του παράγοντα της άψογης κατάρτισης των εκπαιδευτικών, επέτρεψε την αύξηση λειτουργίας των Δημοτικών Σχολείων.

Κατά την περίοδο των Γάλλων Δημοκρατών, (1797-1799), η λειτουργία του πρώτου δημόσιου γαλλικού σχολείου, αν και στις δύο του τάξεις η αλληλοδιδασκτική μέθοδος εξυπηρετούσε αποκλειστικά την εκμάθηση της Γαλλικής Γλώσσας, είχε διπλό χαρακτήρα. Στη ρωμαιοκαθολική μονή του Αγίου Φραγκίσκου προωθήθηκε η γαλλική παιδεία και

Εικόνα 6. Άγιος Φραγκίσκος - Αρσάκειο Εισόδος.

Άγιος Φραγκίσκος - Αρσάκειο.

η στρατιωτική εκπαίδευση, όπως προκύπτει με την περίπτωση διδασκαλίας στρατιωτικών ασκήσεων από λοχία προς μαθητές. Από εκεί και πέρα, οι Δημοκρατικοί Γάλλοι αποφάσισαν την ίδρυση δύο γαλλικών σχολείων στην έδρα κάθε δήμου, γεγονός που άρχισε να δημιουργεί την επαγρύπνηση και την ανάγκη της ισχυροποίησης της ελληνικής συνείδησης και της δυναμικής της ελληνικής γλώσσας. Δεν είναι τυχαίο γεγονός το ότι η μονή της Παναγίας της Τενέδου, το 1798, αποτέλεσε τον τόπο της πρώτης λειτουργίας ελληνικού τυπογραφείου, όπου ο «Θούριος» του Ρήγα και πολλά επαναστατικά κείμενα προκάλεσαν την εθνική έγερση για την εκκίνηση του εθνικού αγώνα.

Στην επόμενη περίοδο της διάδοξης ξενικής κυριαρχίας, της ρωσοτουρκικής, με τη σύσταση της Επτανήσου Πολιτείας, (1799-1807), του πρώτου πυρήνα κρατικής υπόστασης στον ελλαδικό χώρο, σχολικός πυρήνας ιδιαίτερης σημασίας αποτέλεσε το Ελληνικό Σχολείο της δημόσιας εκπαίδευσης στη μονή της Παναγίας της Τενέδου, με την ενίσχυση της ελληνικής γλώσσας και την επιδίωξη του Ιωάννη Καποδίστρια, ως Επιθεωρητή, της υλοποίησης των εκπαιδευτικών σχεδιασμών που οι Δημοκρατικοί Γάλλοι δεν προώθησαν. Η φιλο-

σοφία, η Ηθική, τα Μαθηματικά, η Εθνική Γλώσσα, η Ανώτερη Γραμματική, η Φιλολογία, η Καλλιγραφία αποτέλεσαν μαθήματα για τα τέσσερα τμήματα διδασκαλίας. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, με συνεχείς αναφορές προς τη Γερουσία της Επτανήσου Πολιτείας καθόριζε την αναγκαιότητα της λειτουργίας της σχολής με την τήρηση κανονισμού, γεγονός που επιτεύχθηκε. Συγχρόνως, οι διδάσκαλοι καθηγητές, ο ιερέας Ανδρέας Ιδρωμένος, ο Γαβριήλ Στάμπιλε Παγάνος, ο Χριστόφορος Περραιβός και ο Καίσαρας Πελλεγκρίνης, με την εποπτεία του Νικολάου Πολίτη, Νικολάου Μαυρομάτη και Ανδρέα Μουστοξύδη κατά την περίοδο των εξετάσεων των μαθητών, προώθησαν την παροχή της στοιχειώδους και προκαταρκτικής δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης.

Η ιστορική μονή της Παναγίας της Τενέδου, η οποία με την επιθυμία του Ρώσου Ναυάρχου Ουζακόφ, αποτέλεσε κοιτίδα παροχής της δωρεάν εκπαίδευσης στην περίοδο της Επτανήσου Πολιτείας, στα χρόνια της κυριαρχίας των Αυτοκρατορικών Γάλλων (1807-1814), απέκτησε έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα: από το 1808 η Ιονική Ακαδημία, που λειτουργούσε μέχρι το 1814, εισήγαγε την Κέρκυρα στις περιοχές όπου η λειτουργία ακαδημιών σημα-

Εικόνα 7.
Εκπαιδευτήριο
"Καποδίστριας".

τοδοτούσε την έρευνα, την ενίσχυση της γεωργικής προόδου και της στατιστικής ανάλυσης για την αποκόμιση υψηλών οικονομικών και παραγωγικών αποδόσεων.

Η τελευταία περίοδος ξενικής κυριαρχίας, της Βρετανικής Προστασίας, (1814-1864), σηματοδεύτηκε από την ευτυχή συνύπαρξη των δύο επιφανών ανδρών, του Ιωάννη Καποδίστρια και του Νορθ Φρέντερικ Γκίλφορντ. Τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία, σύμφωνα με το σχεδιασμό του Ιωάννη Καποδίστρια, εξαπλώθηκαν σε πολλές περιοχές, που ήδη λειτουργούσαν το 1826: οι Καστράδες (Γαρίτσα), το Μαντούκι, ο Ποταμός, τα Μελίκια, οι Αναπλάδες, ο Άγιος Ματθαίος, η Παυλιάνα, οι Κορακιάδες, οι Κουσπάδες, το Γαστούρι, οι Άγιοι Δέκα, οι Σιναράδες, οι Κουραμάδες, ο Πέλεκας, το Κοκκίνι, οι Βαρυπατάδες, οι Κυνοπιάστες, οι Καστελλάνοι Μέσσης, ο Απάνω και ο Κάτω Γαρούνας, οι Δουκάδες, το Μάρμαρο, οι Λιαπάδες, οι Γαρδελάδες, η Κορακιάνα, ο Άγιος Αθανάσιος, οι Πάγοι, η Κρήνη, οι Μακράδες, η Περείθεια, το Σωκράκι,

η Επίσκεψη, ο Στρινίλας, οι Νυμφές, οι Αγραφοί, οι Καββαδάδες, οι Αντιπερνοί, οι Καρουσάδες, οι Αυλιώτες, οι Εξωκαστρινοί, οι Ραχτάδες, το Κεφαλλούρι έδωσαν τη δυνατότητα μόρφωσης σε 1057 μαθητές. Ο Ανδρέας Μουστοξύδης ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τον κανονισμό λειτουργίας των αλληλοδιδασκτικών σχολείων.

Ωστόσο, το ιδιαίτερο γεγονός στα εκπαιδευτικά ζητήματα της περιόδου αυτής αποτέλεσε η Ιόνιος Ακαδημία. Με τη λειτουργία της Ιονίου Ακαδημίας, τα εγκαίνια της οποίας τελέστηκαν στις 29 Μαΐου 1824, του πρώτου ιδρύματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον ελλαδικό χώρο, όσο κι αν ο Ιωάννης Καποδίστριας επιδίωκε την ενδυνάμωση της στοιχειώδους μόρφωσης για τον πένντη ελληνικό λαό, η ενίσχυση της ελληνικότητας συντελέστηκε αποτελεσματικά και μεθοδικά. Ο τόπος όπου άρχισαν τα πρώτα μαθήματα της Ιονίου Ακαδημίας ήταν η κατοικία του Νορθ Φρέντερικ Γκόλφορντ, ακριβώς δίπλα στο Μητροπολιτικό Ναό, σπίτι που του διέθεσε ο φίλος του Γεώργιος Φορέ-

Εικόνα 8. Ιεροσπουδαστήριο - Αννουντσιάτα.

Ιεροσπουδαστήριο - Αγία Αικατερίνη.

στης, όπου σήμερα η υπάρχουσα επιγραφή μαρτυρεί την έναρξη των μαθημάτων σε αυτή την οικία. Στη συνέχεια, το 1841, για τις ανάγκες της Ιονίου Ακαδημίας παραχωρήθηκε το Κυβερνητικό Μέγαρο μέσα στο Παλιό Φρούριο. Κατόπιν, από το 1841 έως και την κατάργησή της Ιονίου Ακαδημίας, ακολουθώντας το σχετικό Νόμο ΡΗ/1865, οι Βενετσιάνικοι Στρατώνες της πλατείας αποτέλεσαν τον τελευταίο κτιριακό χώρο λειτουργίας της. Στο μέρος αυτό από τις 26-02-1888, μέχρι και το 1924, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 20751 Συμβολαιογραφική Πράξη του Συμβολαιογράφου Παναζή Ζερβόπουλου, ήταν εγκατεστημένο το Εργαστάσιο Γραφικών Τεχνών Ασπιώτη, σε συνολική έκταση 7.500 τετραγωνικών μέτρων.

Επόμενη λειτουργία του κτιριακού αυτού συγκροτήματος ήταν η στέγαση Γυμνασίου, του 1^{ου} Γυμνασίου Κέρκυρας, προπολεμικά, ενώ με τους βομβαρδισμούς του 1943 το κτιριακό συγκρότημα καταστράφηκε. Ο χώρος αυτός υπήρξε και η έδρα του πρώτου δημόσιου Γυμνασίου της Κέρκυρας, από την εποχή της μεταστέγασης του εργοστασίου.

Μετά την καταστροφή από τους βομβαρδισμούς στο ίδιο μέρος στεγάστηκε το 2^ο Γυμνάσιο. Από το 1865 και έως τον καταστροφικό εμπρησμό από τους Γερμανούς έλαβαν χώρα κτιριακές παρεμβάσεις για τη στέγαση του 2^{ου} Γυμνασίου, ενώ το 1^ο Γυμνάσιο στεγάστηκε, πλέον, στο σημερινό του γνωστό κτιριακό χώρο, στην αρχή της οδού Ριζοσπαστών Βουλευτών 6.

Το νέο κτίριο του 1ου Γυμνασίου κτίστηκε με δωρεά της Πολύμνιας Σκαραμαγκά, ανηψιάς του Ιάκωβου Πολυλά. Προγενέστερα, με το θάνατο της Πολύμνιας Σκαραμαγκά, το 1922, το κτίριο αυτό αποτέλεσε ιταλική ιδιοκτησία με τη στέγαση της Ιταλικής Σχολής μέσης εκπαίδευσης, κάτω από τη διεύθυνση ενός ιταλικού τάγματος μοναχών. Στο τέλος του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, με τη δήμευση των κτιρίων των Ιταλών, το κτίριο αυτό περιήλθε στο ελληνικό δημόσιο, οπότε έκτοτε στεγάζεται εκεί το 1^ο Γυμνάσιο Κέρκυρας. Σημαντικοί μαθητές του υπήρξαν εξέχοντες προσωπικότητες, μεταξύ των οποίων ο Παναγής Λεκατσάς, ψυχή της εθνολογίας και θρησκευσιολογίας στην Ελλάδα, ο ακαδη-

Εικόνα 9.
Κοινό Φροντιστήριο.

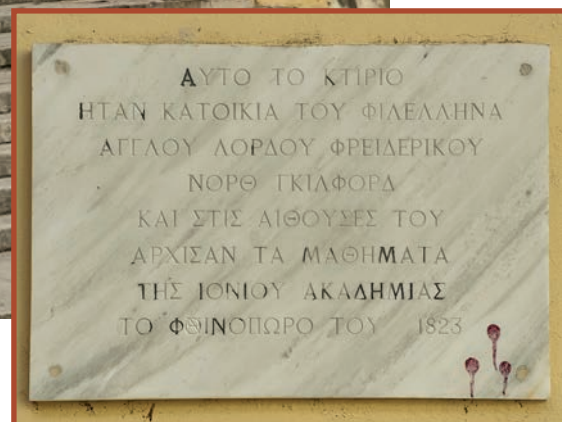
μαϊκός Κωνσταντίνος Γρόλλιος, ο τ. Διευθυντής Ευρώπης στον Ο.Η.Ε. Γεώργιος Ζουμπάνος, ο Ιατρός, ερευνητής και συγγραφέας Γεώργιος Αθανάσινας. Στα υπόγεια αυτού του χώρου το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων στεγάστηκε και οργάνωνε τις φιλανθρωπικές του δράσεις, ενώ στην περίοδο του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου το καταφύγιο των υπογείων του βοήθησε πάμπολλους να σωθούν από τη λαίλαπα των αεροπορικών βομβαρδισμών.

Ένα άλλο ιστορικό κτίριο αποτελεί το σχολικό συγκρότημα 3^{ου} – 4^{ου} Γυμνασίου, το οποίο γειτνιάζει με τις Φυλακές Κέρκυρας, κτισμένες επάνω στο λόφο του Φρουρίου του Σωτήρος με απόφαση του Αρμοστή Ουάρδου Ντούγκλας, κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα. Το 1825 χτίστηκε το κτίριο της κατοικίας του Διευθυντή των Φυλακών. Το 1851 στο χώρο αυτό μεταστεγάστηκε το Νοσοκομείο που λειτουργούσε στα Καρτέρια, στο προάστιο

Εικόνα 10. Κίριο Γκίδφορντ 2.

Κίριο Γκίδφορντ επιγραφή.

Εικόνα 11.
Μοναστήρι Τενέδου.
Μοναστήρι Τενέδου επιγραφή.

*Εικόνα 12.
Περιοχή Καστράδες.*

Μαντούκι. Ειδικότερα, το πρώτο Νοσοκομείο, ακριβώς κάτω από το Βαϊλάτο, στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα ο μικρός κήπος του Δημοτικού Σχολείου Παλαιάς Πόλης, είχε στηριχτεί στη δωρεά του Φαρμακοποιού Ιωάννη Δηλιώτη, ο οποίος, το 1726, φρόντισε να χτιστεί, κρατώντας την υπόσχεση που είχε δώσει περί αυτού στον ιερέα Νικόλαο Δούλη και να περιθάλπονται ασθενείς. Λόγω, όμως, πολλών κτηριακών προβλημάτων του Νοσοκομείου, η Ιόνιος Βουλή, το 1820, έλαβε

την απόφαση να χτιστεί Νοσοκομείο στα Καρτέρια του προαστίου Μαντουκιού. Η λειτουργία του κράτησε τριάντα ένα χρόνια, ενώ από το 1851 το Νοσοκομείο, πλέον, λειτουργούσε στην περιοχή όπου στεγάζεται σήμερα το 3^ο και 4^ο Γυμνάσιο Κέρκυρας. Η αρχική, λοιπόν, χρήση του σημερινού σχολικού συγκροτήματος 3^{ου}-4^{ου} Γυμνασίου ήταν για παροχή νοσοκομειακής περίθαλψης. Η λειτουργία του Νοσοκομείου αυτού κράτησε 115 χρόνια, καθώς από το 1966 η νέα τοποθεσία του

ήταν στην οδό Ιουλίας Ανδρεάδη, στο χώρο όπου σήμερα βρίσκεται το Αστυνομικό Μέγαρο και τα Γραφεία της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας. Η μεταστέγαση στο νέο χώρο οφείλεται στη δωρεά της Βασίλισσας Ειρήνης, η οποία, όταν λόγω ατυχήματος νοσηλεύθηκε στο παλαιό Νοσοκομείο και διαπίστωσε τις μεγάλες ελλείψεις του, άμεσα ξεκίνησε τις ενέργειες για τη μεταστέγασή του στο νέο χώρο, όπου θα λάβαινε και τον κατάλληλο εξοπλισμό. Η επωνυμία του νέου νοσοκομειακού συγκροτήματος οφείλεται στην ευεργεσία της Βασίλισσας αλλά και στην ανάμνηση της περίθαλψής της στο παλαιότερο νοσοκομειακό συγκρότημα, εκείνο του χώρου του σημερινού σχολικού συγκροτήματος του 3^{ου}- 4^{ου} Γυμνασίου Κέρκυρας. Μέσα στο ιστορικό αυτό σχολικό συγκρότημα επιγραφές φανερώνουν την εξελικτική του πορεία.

Παράλληλα, η εκπαίδευση ήταν και απότοκος των ιδιωτικών ενεργειών ατόμων οικονομικά ευκατάστατων και με κύρος στην κοινωνία. Μία περίπτωση ήταν εκείνη του Λεωνίδα Βλάχου (1847-1921), Προξένου Δανίας, με ιδιαίτερα υψηλή μόρφωση και ανάδειξη στο χώρο των γραμμάτων και του πολιτισμού. Ως ιδρυτής του ιδιωτικού εκπαιδευτηρίου «Καποδίστριας», το 1873, διαμόρφωσε ένα πρωτοποριακό, για την εποχή του, πρόγραμμα σπουδών, στο οποίο ιδιαίτερη βαρύτητα δινόταν στην αρμονική και βιωματική μόρφωση, κατά βάση με την αρχή «*nous υγιής εν σώματι υγείη*». Το κτίριο αυτό βρίσκεται στην πάνω πλατεία, δίπλα στο κτίριο Γιαλλινά. Πρόκειται για το ιστορικά διατηρητέο αρχοντικό με το έμβλημα της Κέρκυ-

ρας, την απήδαυλο ναυ, επάνω στο κεντρικό σημείο του μετώπου του. Στο οίκημα αυτό, πριν 82 χρόνια, στις 25 Ιανουαρίου 1791, είχε βαπτιστεί ο Φρειδερίκος Κόμης Γκίλφορντ, με το όνομα Δημήτριος. Δεν είναι τυχαίο ότι το εκπαιδευτήριο απέκτησε ιδιαίτερη φήμη, καθώς επιδιωκόταν μια ολόπλευρη μόρφωση, μέρος της οποίας ήταν και η διδασκαλία της ξιφασκίας, ενώ η μουσική και η ψυχαγωγία θεωρούνταν απαραίτητα στοιχεία για την αρμονική πνευματική ανάπτυξη των μαθητών, σύμφωνα με ανάλογα ευρωπαϊκά προγράμματα της εποχής, ιδιαίτερα εκείνο του Πεσταλότσι. Η μεγάλη προσφορά του Λεωνίδα Βλάχου στο χώρο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων έφερε το αποτέλεσμα της απονομής του Σταυρού των Ιπποτών.

Τελικά, μελετώντας τα στοιχεία που υπάρχουν για τη δημιουργία των χώρων παραγωγής εκπαιδευτικού έργου, και, γενικότερα, για τα σχολικά κτίρια των Ελληνικών Σχολείων και των Γυμνασίων, προκύπτει ότι η ύπαρξη και λειτουργία τους συνδέονται με ιδιαίτερα σημαντικά γεγονότα. Η υποδομή των εκπαιδευτικών κτιρίων αποτυπώνει την ξεχωριστή τους ταυτότητα. Η διασύνδεσή τους τόσο με τη μορφή και τις ανάγκες της ξενικής κυριαρχίας όσο και με τα αιτούμενα της κρατικής οντότητας είναι πρόδηλη. Σε κάθε περίπτωση το προϊόν της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι στενά συνυφασμένο με τις υπάρχουσες ιστορικές συγκυρίες και τις επικρατούσες οικονομικές, πνευματικές, κοινωνικές και παιδαγωγικές συνιστώσες της εκάστοτε εποχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρχοντίδης Π. Α., «Παρατηρήσεις του Propagando Fideπάνω στην εκκλησιαστική δραστηριότητα του σχολείου του Νικ. Θεοτόκη στην Κέρκυρα». Πρακτικά Δ' Πανιονίου Συνεδρίου, στο Κερκυραϊκά Χρονικά, 26 (1982), τ.Β'.
- Bacchion Eugenia, Il domini Veneto su Corfu (1386-1797), Edizioni Altino 1956, Venezia.
- Βελιανίτη Τ. Θ., Βελιανίτη Γ.Θ., Ιάκωβος Πολυλάς – Βουλευτής Κέρκυρας, Ξψιλον, 1999.
- Βουσολίνου Ι. Ε., Η Βιομηχανία στην Κέρκυρα. Η Βιομηχανία Γραφικών Τεχνών Ασπιώτη – ΕΛΚΑ (τέλη 19^{ου} αι.), Διδακτορική Διατριβή, 2013.
- Βουσολίνου Ι. Ε., Μητροπία Μαρία, Η Αγία Αικατερίνη, Ιστορία της πόλης και της κτιριοδομίας μετά τον 16 αι, Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
- Βροκίνης Λ., Έργα, τυπ. «Ο Κοραΐς» Ι. Ναχαμούλη, Κέρκυρα, 1879.
- Βροκίνης Λ., Έργα, ο Κοραΐς, Ι. Ναχαμούλης, Κέρκυρα, 1979.
- Θεοτόκης Σ., Αναμνηστικό Τεύχος της Πανιονίου Εκθέσεως, Μέρος Α', 1917.
- Θεοτόκης Σ., Η εκπαίδευσις εν Επτανήσω (1453-1864), Ιστορική Μελέτη, Κερκυραϊκά Χρονικά, 1956.
- Ιδρωμένος Α. Μ., «Περί της εν ταις Ιονίοις Νήσοις Εκθέσεως από της εις τους Ενετούς υποταγής μέχρι της Εθνικής αυτών αποκαταστάσεως (1386-1864)». Αττικόν Ημερολόγιον του έτους 1874, 8 (1873).
- Ιδρωμένος Α. Μ., «Η πρώτη δημοσία σχολή εν Κερκύρα (1805-1824), Παρνασσός, ΙΓ (1890).
- Κερκυραϊκά Νέα, φ. 906/7-2-1966.
- Κερκυραϊκά Νέα, φ. 910. 7-3-1966.
- Κεφαλλονίτη Γεωργίου, «Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας», Ανακοινώσεις Β' Πανιωνίου Συνεδρίου Ζακύνθου, 1938, στο Κερκυραϊκά Χρονικά, Κέρκυρα, 1967.
- Κουρκουμέλης Ν. Κ., Η εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προστασίας (1816-1864), Σύλλογος προς διάδοσιν των ελληνικών γραμμάτων, Αθήνα, 2002.
- Μάρμορα Α., Ιστορία της Νήσου Κερκύρας, συγγραφείσα ιταλιστί εν έτει 1672, μεταφρασθείσα εις την ελληνικήν υπό Ιωάννου Μαρ., Τυπογραφείο «Ο Κοραΐς», Κέρκυρα, 1900.
- Μουστοξύδη Ανδρέα, Ελληνομνημών ή Σύμμικτα Ελληνικά, τ. Α', Η Μνημοσύνη, Αθήνα, 1843.
- Παπαρρηγόπουλος Κ., Εγχειρίδιον της Γενικής Ιστορίας συντεθέν μεν υπό Κ. Παπαρρηγοπούλου, εκδοθέν δε δαπάνη Ανδρέου Κορομπλά, εν Αθήναις, 1853.
- Φιλίππου Φ., Εθνικοί και εκπαιδευτικοί οραματισμοί του Ιωάννη Καποδίστρια στα πλαίσια του Διαφωτισμού, Johannesburg, 2004.
- Wilcox G., Edycation in modern Greece, New York, 1933.

ΠΗΓΕΣ

- A.N.K., Argomenti Diversi, vol 61/f.
- A.N.K., ΑΙΓ/ κιβώτιο 199/αρ. 29.
- C. A Blengini, Guide statistique, historique, diplomatoque, industriel et commercial du Royaume de Grece, Turin, 1884, στο Corfu Museum, Petsalis.